

ЕЛЕКТРИФІКАЦІЯ ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ ГІРНИЧИХ РОБІТ

УДК 522.512:621.765

МЕТОДИКА ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТУВАННЯ ГІДРОУСТАНОВОК ЗА АНАЛОГОВИМИ СИГНАТУРАМИ НАПІРНИХ ХАРАКТЕРИСТИК

С.П. Шевчук, докт. техн. наук (НТУУ "КПІ", ІЕЕ)

Рассмотрен способ диагностирования насосной установки путем использования видоизмененной напорной НН-характеристики, определяющей зависимость напора и мощности от объема перекачанной жидкости.

Гідравлічні установки по перекачуванню рідин є найбільш поширеними об'єктами промисловості, теплових пунктів і т.п. Гідроустановки, наприклад, електростанцій, гірничих підприємств відрізняються великою одиничною потужністю і підвищеними вимогами до надійності функціонування, оскільки визначають створення безпечних умов експлуатації всього підприємства. Тому одним з актуальних аспектів організації експлуатації об'єктів є забезпечення підвищеного рівня надійності їхньої роботи. Одним із шляхів розв'язання такого завдання є контроль поточного технічного стану об'єкта, прогноз його працездатного періоду експлуатації і технічне обслуговування або ремонт залежно від фактичного стану гідроустановки. З огляду на масовість таких установок, а також на технічні труднощі моніторингу всієї різноманітності параметрів функціонування (особливо в екстремальних умовах гірничого виробництва) актуальним є створення методики і засобів технічного експрес-діагностування гідроустановок за обмеженим числом параметрів функціонування, які достатньо повно і адекватно характеризують фактичний стан гідроустановки.

Вхідні параметри гідроустановки:
механічна потужність на валу нагнітача $N_в$;

подача рідини на вхід установки Q_1 ;

тиск на вході P_1 .

Вихідні параметри:

подача Q_2 ;

напір P_2 ;

гідрравлічна потужність N_p .

Оцінка досконалості технічного пристрою звичайно проводиться за рівнем функції перетворення Φ основного процесу, для якого цей пристрій призначений:

$$\bar{z} = \Phi \bar{y}, \quad (1)$$

де $\bar{y}$ – множина вхідних параметрів пристрою, $\bar{y} = \{y_i\}$, $y_i \in \bar{y}$; $i = 1, \dots, n$, i – номер вхідного параметра пристрою; n – кількість вхідних параметрів; $\bar{z} = \{z_j\}$, $z_j \in \bar{z}$, $j = 1, \dots, m$, j – номер вихідного параметра; m – кількість вихідних параметрів.

Для всієї різноманітності вхідних і вихідних параметрів існує множина функцій перетворення (1) у вигляді матриці

$$\Phi = \{\Phi_{ij}\}, \quad \Phi_{ij} \in \Phi, \quad i = \overline{1, n}, \quad j = \overline{1, m}. \quad (2)$$

Здійснення контролю за всіма вхідними і вихідними параметрами є технічно складним завданням, особливо для екстремальних умов гірничого виробництва. Тому раціональним є вибір однієї або кількох функцій перетворення (2), які найповніше відображають процес функціонування гідроустановки.

Однією з найбільш універсальних і поширених є напірна QH -характеристика гідроустановки при характерному значенні параметра ω – частоти обертання [1]. Діагностування гідроустановки за QH -характеристикою в принципі розв'язує поставлену задачу її експрес-контролю, проте для умов експлуатації гірничих підприємств є не завжди прийнятним у зв'язку з відсутністю задовільних серійних засобів вимірювання витрати рідини.

Дослідженнями встановлено, що з урахуванням специфіки гірничого виробництва експрес-діагностування гідроустановок може здійснюватися шляхом використання видозміненої напірної NH -характеристики установки, що визначає залежність напору H і необхідної потужності N від об'єму перекачаної рідини Q . Така методика експрес-діагностування гідроустановки пропонується як результат удосконалення традиційного способу оцінки процесів, що відбуваються в нагнітачах, шляхом співвідношення напірних QH -характеристик [1]. У розробленій методиці експрес-діагностування пропонується робити оцінку технічного стану гідроустановки за допомогою співвідношення її видозмінених NH -характеристик при відповідних несправностях установки.

Традиційний метод діагностування гідроустановок за QH -характеристикою являє собою, по суті, визначення функції перетворення $H = f(Q)$, яку через тиск на вході P_1 і виході P_2 установки можна записати в такому вигляді:

$$P_2 = P_1 + f(Q). \quad (3)$$

Оскільки між витратою Q_p і потужністю споживання N_s існує однозначна залежність, виражена експериментальною QN -характеристикою, то, апроксимуючи її, можна одержати аналітичну залежність

$$Q_p = \psi(N_s). \quad (4)$$

Вимірювання потужності, що підводиться на вал нагнітача N_b , може викликати ряд незручностей, особливо в умовах гірничого виробництва. Тому доцільно перейти до контролю електричної потужності N_e , що споживається приводним двигуном, з урахуванням його коефіцієнта корисної дії η_d :

$$N_b = N_e \eta_d. \quad (5)$$

Таку ж діаграму можна побудувати за результатами безпосередніх вимірювань, але при цьому контроль витрати Q_p проводиться тільки в початковий період експлуатації гідроустановки, коли попередньо відомо, що отримані напірні характеристики є оптимальними для даної конкретної установки. Ці характеристики приймаються за еталонні сигнатури.

Подальше експрес-діагностування гідроустановки проводиться без вимірювання витрати Q_p шляхом експериментальної побудови робочих NH -характеристик для будь-яких можливих значень витрати рідини Q_p в робочій зоні. На рис. 2 наведено експериментально встановлені можливі відхилення робочої NH -характеристики гідроустановки від еталонної сигнатури (a) при відповідних її несправностях: зносі лопаток робочого колеса (b), зносі ущільнень (c), підвищенні механічних втрат (d). Експериментальні дослідження проводилися на насосах типу 5-Ц-10 теплової станції з попередньо відомими ушкодженнями.

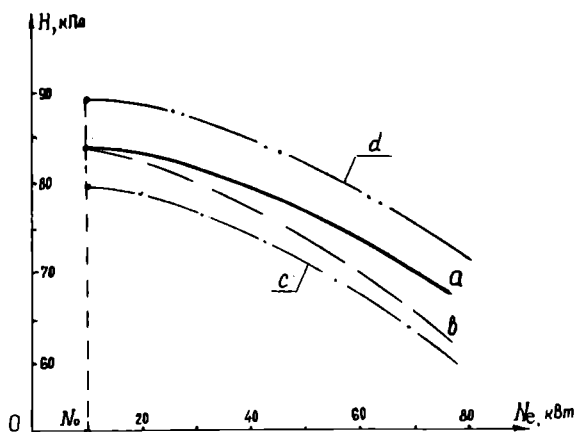

Рис. 2. Робочі NH -характеристики гідроустановки: a – еталонна сигнатура характеристики; b – характеристика зі зносом лопаток робочого колеса; c – характеристика зі зносом ущільнень; d – характеристика з підвищеними механічними втратами

Алгоритм виконання експрес-діагностування гідроустановок за запропованою методикою автоматизується за допомогою ПЕОМ, у пам'яті якої закладена еталонна сигнатура *NH*-характеристики, а поточні робочі значення напору і потужності сприймаються відповідними датчиками, порівнюються з еталонними значеннями, і в результаті приймається рішення щодо діагнозу про вид несправності гідроустановки.

1. *Техническая диагностика гидравлических приводов* / Под общ. ред. Т.М. Башты // М.: Машиностроение, 1989. – 263с.

2. *Богомолов Н.А. Закономерности изменения режимов работы шахтных водоотливных установок в процессе эксплуатации // Шахтные стационарные установки: – Сб. науч. тр. ИГМТК им. М.М. Федорова. – М.: Недра, 1972. – Вып. 26. – С. 12–15.*

УДК 621.313.322-81:62-83

ЕЛЕКТРОПРИВОД ТУРБОМЕХАНІЗМІВ ЗА СХЕМОЮ ВЕНТИЛЬНОГО ДВИГУНА ЗІ ЗБУДЖЕННЯМ ЗМІННИМ СТРУМОМ

***В.М. Чермалих, докт. техн. наук, О.М. Закладний, канд. техн. наук,
О.Я. Яценко, Бардавіл Імад, аспіранти (НТУУ "КПІ", ІЕЕ)***

Рассмотрены электромеханические свойства вентильного двигателя со звеном постоянного тока с возбуждением трехфазным переменным током низкой частоты.

Турбомеханізми (вентилятори, насоси, турбокомпресори) є машинами масового застосування. Вони споживають близько 25% всієї вироблюваної електроенергії. Тому технічна досконалість та економічність електроприводів турбомеханізмів значною мірою визначають раціональність використання електроенергії в країні.